

ZA RAZMIŠLJANJE: *Vazmeno otajstvo* (S. Zedda, 42—54; 142—147); *Meditacija — put do sadržaja i smisla* (B. Škunca, 220—230).

SAOPĆENJA: u ovoj rubrici donosi revija osobno i pastoralno važne, potrebne ili barem korisne izjave, vijesti i pobude s različitih područja.

PRAKTIČNA PITANJA:

Od praktičnih pitanja tretira revija odnos župnika prema knjizi *općenito* (V. Vrčić, 155—159), *značaj liturgijske knjige za narod* (J. Radić, 65—68), *način spomena pokojnih u euharistijskoj molitvi* (243), *liturgijsku službu đakona* (Š. Š., 239—242), *dijeljenje pričesti* (70—71), *celebraciju i liturgijsko ruho* (69—70), *pojedinačnu i općenitu ispovijed* (159—161), *ispovjedaonicu kao mjesto sakramenta pomirenja* (L. Oreč, 327—328) te *svećenički premještaj* (V. Vrčić, 231—238).

PRIKAZI, OSVRTI, OCJENE — upotpunjuju rubriku »Saopćenja« prikazima nekih novih liturgijskih knjiga, recenzijama, osvrtima na događaje, napise itd.

Sve u svemu 332 stranice vrijednih priloga i hvale vrijednih pokušaja na području liturgijsko-pastoralnog nastojanja naše Crkve.

V. Z.

Michael Lacko S. J., SYNODUS EPISCOPORUM RITUS BYZANTINI CATHOLICORUM EX ANTIQUA HUNGARIA VINDOBONAE A. 1773 CELEBRATA (= *Orientalia Christiana Analecta* 199), Roma 1975. str. 320.

Djelo M. Lacka, profesora Papinskog Orijentalnog Instituta u Rimu, zbirka je dokumenata o sinodi katoličkih biskupa istočnog (bizantskog) obreda s područja tadašnje Austro-Ugarske, održanoj u Beču 1773. godine. Dokumentima je dodao povijesni uvod i razjašnjenja.

U Uvodu (7—20) autor daje opće podatke o broju kršćana istočnog obreda na tom području, te posebno podatke o trim zajednicama istočnih kršćana, sjedinjenih s Katoličkom Crkvom: Hrvatima, Rutenima i Rumunjima. Iznosi zatim stanje njihove crkvene organizacije — međuso-

šno neusklađeni kanonski propisi —, koje je nametalo potrebu sinode. Neposredni povod toj sinodi bilo je pitanje pravovjernosti liturgijskih knjiga istočnog obreda, što ih je pod nadzorom rutenskog biskupa I. Bradača štampala tiskara J. Kurzböcka, koju je upravo za to osnovala carica Marija Terezija. Stvarno se na sinodi osim pitanja liturgijskih knjiga raspravljalo o reduciranju zapovjednih blagdana za katolike istočnog obreda, kako je to već bilo provedeno za pripadnike zapadnog obreda istoga područja; o zlorabama glede štolarine, o nedostatnom školovanju klera, o socijalnom položaju klera i vjernika istočnog obreda, o neadekvatnom tretiranju vjernika istočnog obreda od strane pučkih misionara zapadnog obreda te o samom imenu katolika istočnog obreda.

Dokumenti su podijeljeni u četiri grupe:

I — *Sinodalni dokumenti* obuhvaćaju *Zapisnik* svih 19 sinodalnih sjednica, što ga je vodio J. Keresztury (3—68), *Sinodalno pismo* što su ga biskupi o svom radu uputili carici Mariji Tereziji (25—32) i dokumente koji se u *Zapisniku* spominju i na kojima se temelje zahtjevi i zaključci sinode (69—91).

II — *Dokumenti što su prethodili sinodi* (93—201) sastoje se od prepiske između državnih ureda i ureda Svete Stolice te samih katoličkih biskupa istočnog obreda o liturgijskim knjigama, osobito s obzirom na »Filioque« i na zakonitost štovanja svetaca što su u kalendar uvršteni poslije istočnog raskola.

III — *Dokumenti iz vremena održavanja sinode* (203—250) sadrže prepisku o pitanjima sinode od njezina sazivanja do zaključenja. Radj se o pitanjima i teološke i tehničke naravi.

IV — *Dokumenti poslije sinode* (251—305) odnose se na odobrenje i provedbu njezinih zaključaka sa strane carice Marije Terezije i državnih vlasti.

Tko god želi upoznatj puteve Unije u ovom dijelu kršćanskog svijeta, naći će u ovom djelu nenadoknadivo vrelo podataka i razjašnjenja. Kakogod su pisani u službenoj uredskoj formi, dokumenti nimalo ne skrivaju ni osobne dimenzije ove rasprave, koja napr. kod osamljenog rutenskog biskupa I. Bradača nara-

sta do tragike — ali i do junačkog svjedočanstva vjernosti Katoličkoj Crkvi. Oni omogućuju dakle mnogo dublji uvid u život katoličkih zajednica istočnog obreda od same njihove pravne strukture. A sinoda će svojim odlukama predstavljati temelj njihovog crkvenog života sve do 1918. godine.

Zato autoru možemo samo zahvaliti što nam je svojom knjigom pružio uvid u izvorne dokumente jednog dijela naše crkvene povijesti.

V. Z.

SPIRITUALITÄT IN MORAL. Festschrift für Karl Hörmann zum 60. Geburtstag. Wiener Beiträge zur Theologie, Reihe mystisch/spirituelle Theologie 2, Wiener Dom-Verlag, Wien 1975., str. X-245.

Prijatelji i učenici Karla Hörmanna, profesora moralnog bogoslovlja na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Bečkog sveučilišta, žele ovim sveskom proslaviti 60. rođendan prof. Hörmanna. Svezak je uredio Günter Virt, asistent prof. Hörmanna, a uvodnu je riječ napisao sam kard. König. Knjiga sadrži radove s područja duhovnog i moralnog bogoslovlja. Razlog toj povezanosti nije samo u današnjem gledanju na jedinstvo duhovnog i moralnog bogoslovlja, nego i u samom znanstvenom radu prof. Hörmanna. Doktorirao je 1942. godine disertacijom »Trojstvo i nadnaravni život prema Ivanovim spisima«, a 1950. god. habilitirao se za kršćansku mistiku radom »Govoriti u Duhu. Parapsihički fenomen kod Apostolskih Otaca«. Djelo je izašlo i tiskom.

Veza duhovnog i moralnog bogoslovlja danas je više nego očita, osobito otkako je Drugi vatikanski sabor dozvao u pamet da su svi kršćani pozvani na svetost (LG V), a katoličkim moralistima stavio u dužnost da izrade specifično kršćansku moralnu (OT 16). Teoretski je prevladano odvajanje ovih dviju teoloških disciplina, preostaje da se to potpunije provede i u životu Crkve i u samoj teologiji. Čini se da baš sekularistička atmosfera današnjice zahtijeva od kršćana i od teologa da mnogo više vode računa o »duhovnom« elementu. U uvodnoj riječi

kard. König hvali jubilarca kao »uravnoteženog i pouzdanog mislioca, kao sina Crkve s pastoralnim realizmom, kao duhovnog svećenika«. A gledajući u budućnost kardinal veli: »Budućnost ne pripada ni obrambeno apologetskoj teologiji ni moralnoj teologiji nego duhovnoj etici«.

U prvom prinosu *Franz Lodi* opisuje život i djelo Friedricha Wesselyja, duhovnika u bečkom sjemeništu i profesora kršćanske mistike. On je izvršio jak utjecaj na prof. Hörmanna, oduševivši ga još kao bogoslova za studij kršćanske mistike. Hörmann je čak nastavio izdavati »Mystisches Jahrbuch«, što ga je Wessely započeo. Slijedi članak *Johannes Messnera*, nestora među katoličkim etičarima društvene orijentacije u Austriji, inače svjetski poznatog autoriteta na području društvene etike. Članak se bavi osnovnim pitanjem o istraživanju etičkih temelja i normi (Zur ethischen Grundlagen- und Normenforschung). Messner uzima ljudsko dostojanstvo kao temeljnu moralnu normu, iz koje onda slijedi pojam općeg dobra kao obveza da se uspostavi takav društveni poredak koji bi omogućio svima život dostojan čovjeka (str. 28). Druga konkretna norma, značajna za naše kulturne prilike, jest »obveza trajnog napora za očuvanje unutrašnje slobode« (str. 29). Vrlo je interesantna rasprava *A. Launa* »O pitanju specifično kršćanske etike«. Autor lijepo ističe u čemu je bitno ta specifičnost, polazeći od unutrašnjeg počela milosti i Duha Svetoga. Tako odgovor nije u nekom apstraktnom kontekstu, kako to često biva, nego u povijesti spasenja i kršćanskoj egzistenciji. Čini se da se u tom vidu premalo vodi računa u diskusijama o specifičnosti kršćanskog morala. *J. Weismayer* u svom prilogu (Spirituelle Theologie oder Theologie der Spiritualität?) raspravlja o određivanju pojma »Duhovnog bogoslovlja«. Je li duhovna teologija (bogoslovlje) isto što i teologija duhovnosti? Autor veli: »Teologija mora postati duhovnom, ako se ne želi iznevjeriti svojoj zadaći. Teologija duhovnosti morala bi biti dio sistematske teologije, koja se ex offo bavi takvom 'stvari' kao što je duhovnost. No nije uputno izgraditi 'sustav' duhovne teologije, jer to bi samo bilo pretakanje